

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

CENTER FOR CIVIL AND HUMAN RIGHTS
KRIVÁ 23, 040 01 KOŠICE, SLOVENSKO

» mobil: +421 908 69 55 31, +421 949 338 396
» www.poradna-prava.sk » poradna@poradna-prava.sk
» IČO: 37 86 72 70 » IBAN: SK98 5200 0000 0000 0551 9629

V Košiciach, 23.1.2023

Dvadsať rokov presadzujeme spravodlivosť pre násilne sterilizované rómske ženy. Kedy sa už konečne dočkajú spravodlivosti?

Dnes uplynulo dvadsať rokov od vydania správy *Telo i Duša*, v ktorej Poradňa pre občianske a ľudské práva odhalila prax násilných sterilizácií rómskych žien na Slovensku. Žiaľ, naša krajina sa s touto praxou v plnej miere doteraz nevyrovnala. Hoci v novembri 2021 vláda SR za ňu prijala zodpovednosť a ženám sa formálne ospravedlnila, poškodené ženy stále márne čakajú na náhradu škody. Poradňa pri tejto príležitosti vyzýva vládu SR, aby bezodkladne prijala právnu úpravu, na základe ktorej budú môcť byť všetky poškodené ženy štátom účinne odškodnené za ich utrpenie.

Násilné sterilizácie rómskych žien sa vykonávali v bývalom v Československu a na Slovensku v rokoch 1966 až 2004. Zdokumentovanie tejto praxe v správe [*Telo a Duša: Násilné sterilizácie a ďalšie útoky na reprodukčnú slobodu Rómov na Slovensku*](#), zverejnenej 23. januára 2003, vyvolalo búrlivé reakcie vtedajších politických predstaviteľov, lekárskej obce i širokej verejnosti. Správa stála na začiatku spoločného dlhodobého úsilia Poradne a mnohých poškodených rómskych žien o to, aby sa Slovensko s touto nezákonnou praxou raz a navždy do dôsledkov vyrovnalo.

Barbora Bukovská, jedna z autoriek správy *Telo a Duša* a zakladateľka Poradne pre občianske a ľudské práva, v reakcii na dvadsiate výročie vydania správy povedala:

23. január ako dátum zverejnenia správy Telo a duša bol zvolený zámerne – v januári 1990 totiž Charta 77 vydala dokument s názvom „O sterilizaci romských žen“, kde ako prvá na prax násilných a nedobrovoľných sterilizácií rómskych žien poukázala a vyzvala k jej systematickému riešeniu. To, že sa táto prax na našom území naďalej celé desaťročia beztretno praktizovala, je hanbou pre Slovensko i nás všetkých.

Aj keď sa za ostatné roky vďaka práci Poradne a mnohých poškodených rómskych žien na Slovensku veľa zmenilo k lepšiemu, je smutné že celá problematika nie je ani za dve desaťročia uzatvorená. Odškodniť ženy, ktoré boli v slovenských nemocniciach nezákonne sterilizované, je našou právnou i morálnou povinnosťou. Poškodeným ženám nič nahradí utrpenie, ktoré prežili. Odškodnenie im však môže priniesť aspoň čiastočné uznanie a zadostučinenie zo strany štátu.

Veronika Duždová, rómska aktivistka a jedna z poškodených žien spolupracujúca s Poradňou, uviedla:

My rómske ženy sme rady, že sa nám vláda v roku 2021 ospravedlnila. Zároveň by sme chceli, aby nás štát čím skôr odškodnil. Čakáme na to viac ako 20 rokov. Niektoré ženy, ktoré s nami spolu bojovali, sa už odškodnenia nedočkajú, pretože už nie sú medzi nami. Je čas, aby štát začal konať.

Vanda Durbáková, advokátka spolupracujúca s Poradňou, ktorá ženy zastupovala v súdnych konaniach, dodáva:

V Poradni oceňujeme aktuálne úsilie štátnych orgánov konečne navrhnuť legislatívu o odškodnení a plne ho podporujeme. Prijatie tohto zákona už nie je možné ďalej odkladať. Vyzývame vládu SR, aby príslušný legislatívny návrh zákona čo najskôr vypracovala. Tento musí byť následne schválený Národnou Radou SR, a to ešte v aktuálnom volebnom období. Poškodeným ženám musí byť tiež poskytnutá podpora, aby mohli odškodnenie reálne získať.

Zabezpečenie spravodlivosti pre násilne sterilizované ženy je otázkou elementárnej spravodlivosti a vyrovnaním sa so závažným systémovým porušením práv žien. Podpora tohto zákona by mala byť v demokratickej spoločnosti samozrejmosťou a musí preto ísť naprieč celým politickým spektrom.

Závery správy Telo i duša vychádzali z 230 rozhovorov uskutočnených s rómskymi ženami zo sociálne znevýhodnených komunit na východnom Slovensku, z ktorých väčšina mala podozrenie, že boli sterilizované bez predchádzajúceho informovaného súhlasu. Väčšina týchto žien bola sterilizovaná počas pôrodu cisárskym rezom, kedy boli donútené podpísať žiadosť o vykonanie sterilizácie, alebo im zdravotnícky personál následne oznámil, že už boli sterilizované. Zdokumentované boli aj prípady sterilizácií neploletých rómskych dievčat bez súhlasu ich zákonných zástupcov

Správa vyzvala slovenské štátne orgány k tomu, aby prípady nezákonných sterilizácií dôsledne vyšetrili, umožnili poškodeným rómskym ženám prístup k spravodlivosti a prijali účinné opatrenia, ktoré by túto prax odstránili.

Vydanie správy zásadným spôsobom prispelo k prijatiu nového zákona o zdravotnej starostlivosti z roku 2004, ktorý do slovenského právneho poriadku zaviedol inštitút informovaného súhlasu so zdravotnou starostlivosťou, vrátane osobitného ustanovenia o informovanom súhlase s vykonaním sterilizácie.

Štátne orgány však odmietali prijať zodpovednosť za túto nezákonnú prax, riadne ju vyšetriť a poškodené ženy účinne odškodniť. Viaceré poškodené ženy sa preto s právnou podporou Poradne domáhali spravodlivosti na slovenských súdoch, ktoré však ich žaloby zamietli. Niektoré sa napokon v rokoch 2011-2012 [domohli spravodlivosti a odškodnenia](#) až na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu, ktorý potvrdil závažné porušenie ich práv a slovenskej vláde nariadil, aby ich odškodnila. V nasledujúcich rokoch v dvoch prípadoch primerane [odškodnili poškodené ženy aj slovenské súdy](#).

V súlade s odporúčaniami mnohých medzinárodných ľudskoprávných inštitúcií a [odporúčaním verejnej ochrankyne práv](#) Poradňa bude naďalej pokračovať v kľúčovom úsilí o to, aby boli poškodené ženy odškodnené systémovo na základe prijatého zákona, ktorý by to umožnil. Vláda SR musí zabezpečiť, aby toto úsilie vyvrcholilo skôr ako za ďalších dvadsať rokov.

KONTAKTY:

Barbora Bukovská – právnička venujúca sa ochrane ľudských práv a jedna z autoriek správy Telo i Duša a **Vanda Durbáková** – spolupracujúca advokátka Poradne pre občianske a ľudské práva; tel. č.: 0908 695 531; e-mail: poradna@poradna-prava.sk

V prípade záujmu vieme sprostredkovať kontakt aj na protiprávne sterilizované rómske ženy.

Poradňa pre občianske a ľudské práva je mimovládna organizácia, ktorá sa venuje ochrane ľudských práv a slobôd so zameraním na ochranu práv menších a ochranu pred diskrimináciou. Pozornosť dlhodobo venuje predovšetkým otázkam diskriminácie rómskej etnickej skupiny v rôznych oblastiach života na Slovensku. Venuje sa tiež ochrane reprodukčných práv a problematike policajného násillia. Poradňa vo svojej práci rozvíja metódu strategického vedenia súdnych sporov v prípadoch

diskriminácie a porušovania ľudských práv menších. Zabezpečuje sprostredkovanie bezplatného právneho poradenstva vo vybraných prípadoch porušenia ľudských práv a bezplatného právneho zastupovania v konaniach pred slovenskými súdmi a Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu. Vykonáva tiež terénny monitoring, advokačné aktivity vo vzťahu k štátnym inštitúciám a realizuje vzdelávacie aktivity v oblasti ochrany pred diskrimináciou pre odbornú a laickú verejnosť. Web: www.porada-na-prava.sk

Podporte činnosť Poradne peňažným príspevkom.